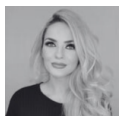

UNELE ASPECTE PROCEDURALE SESIZATE ÎN CAZUL SOLUȚIONĂRII LITIGIILOR IZVORÂTE DIN EXECUTAREA CONTRACTELOR ADMINISTRATIVE

Cons. jur. drd., mediator autorizat, Constantin MIHALESCU,

Cons. jur. drd. Alexandra Mădălina VICOL

Summary

The effects of eliminating the distinction between the legal regime of civil obligations and that of commercial obligations, can give, in addition to the confusion in relation to the interpretation of the clauses of administrative contracts specific to commercial obligations in which it is not necessary to fulfill the prior procedure, and a great freedom of appreciation of full administrative litigation sections, to decide unilaterally, with intention or not, the retention and settlement of a dispute arising from the execution of an administrative contract which is naturally the competence of the specialized civil section of the court. Abusing the discretion of the moment of invoking the jurisdictional exception, a panel that belongs to the administrative litigation section of the court can finally resolve a dispute arising from the execution of an administrative contract, even though the preliminary procedure has not been completed.

Keywords: *administrative contract, administrative litigation, mediation, conciliation, conflict, commercial code, mediation law, commercial mediation.*

Introducere

În materia litigiilor provenite din executarea contractelor administrative, la fel ca și în materia litigiilor contractelor private, și domeniul contractelor administrative este marcat de principiul libertății contractuale, însă, în materia contractelor administrative, dispozițiile legilor contenciosului administrativ consacră principiul conform căruia libertatea contractuală este subordonată principiului priorității interesului public. Acest aspect trebuie să stea și la baza soluționării litigiilor derivate din contracte administrative.

Rezultă așadar, după cum s-a remarcat în literatura de specialitate, că materia contractelor administrative, marcată de principiul priorității interesului public, suferă un cert dezavantaj față de contractele private, fiind supusă unor formalități și cerințe suplimentare, astfel că s-a căutat ca la nivel legislativ să fie consacrată o structură hibridă care să îmbine libertatea contractuală cu necesitatea protejării interesului public.

Teoria contractelor administrative își are sorgintea în dreptul francez, inițiatorul acesteia fiind profesorul Gaston Jeze, acesta fiind primul care a sistematizat deciziile jurisprudenței Consiliului de Stat, ca tribunal administrativ în judecarea litigiilor dintre particulari și instituțiile administrației publice.

În perioada contemporană, după al doilea război mondial, teoria contractelor administrative cu privire la contractul de specializare universitară a fost susținută pentru prima dată în anul 1970¹ și apoi a fost reluată și aprofundată în mai multe lucrări de specialitate.

În literatura juridică franceză se pot distinge trei tipuri de contracte calificate drept contracte administrative în funcție de calitatea părților contractante, astfel:

- contracte administrative încheiate între două persoane publice;
- contracte administrative încheiate între o persoană publică și o persoană privată;
- contracte administrative încheiate între două persoane private. Dacă, referitor la prima categorie de contracte, suntem tentați să considerăm că toate aceste contracte sunt contracte administrative, tradițional se admite că astfel de contracte pot să releve și drepturi private ale persoanelor publice, afirmându-se totodată faptul că un contract între aceste persoane publice este prezumat în principiu ca fiind administrativ, întrucât are ca obiect principal de reglementare gestiunea publică, un astfel de contract neputându-se aplica în cazul raporturilor dintre co-contractanți cu raporturi de drept privat în gestiunea domeniului privat².

Analizând doctrina juridică franceză și română din perioada interbelică, care, în considerarea calificării unui contract ca fiind administrativ, și care, au luat în considerare drept criterii calitatea persoanei contractante, respectiv autoritatea publică ce avea în administrare bunuri proprietate publică și pe care trebuia să le valorifice în interesul colectivităților locale, prin încredințarea acestor bunuri unor particulari, obiectul contractului și clauzele acestuia, în prezent, în România, noua lege a contenciosului administrativ³ în premieră, asimilează contractul administrativ actului administrativ unilateral, iar, în aceste contracte părțile se situează pe poziții de inegalitate, spre deosebire de contractele civile sau, după calificarea din

¹ Puie Oliviu, *Contractele administrative în contextul Noului Cod civil și al Noului Cod de procedură civilă*, București, Ed. Universul Juridic, 2014, p. 7, ISBN 978-606-673-357.

² Ibidem.

³ Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 din România <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/57426> (accesat 30.01.2023).

doctrina juridică franceză *contractele administrației*, în care părțile se găseau pe poziții de egalitate.

Aprofundând acest aspect, în legătură cu actele administrative de gestiune, din economia dispozițiilor art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 din România, care asimilează actelor administrative unilaterale, doar contractele administrative supuse regimului de drept public încheiate de autoritățile publice, care au drept obiect punerea în valoare și valorificarea unor bunuri proprietate publică, rezultă de aici că nu fac obiectul acțiunii în contencios administrativ actele administrative de gestiune prin care pun în valoare bunuri proprietate privată a statului sau unităților administrativ-teritoriale, și care se încheie tot în baza actului administrativ de autoritate, autoritățile publice acționând deci, la fel ca în cazul punerii în valoare a bunurilor proprietate publică, tot în regim de putere publică și pentru realizarea unui interes general.

Revenind la problematica apariției contractelor administrative, constatăm că, în România, ulterior anului 1989, care a marcat profund spiritul destinatarii legii, determinând necesitatea unor schimbări importante în structura sistemului legislativ, unele instituții au fost reasezate în raport cu noile realități și în mare parte, pe temeiul unor reglementări europene. Contractele administrative se încadrează între instituțiile juridice care au necesitat adaptări serioase față de perioada comunistă, care avea în vedere contractele economice, precum și, într-o măsură importantă, față de specificul perioadei interbelice, în care acestea au fost acceptate numai parțial, marii autori manifestând o poziție rezervată în raport cu acestea⁴.

Profesorul A. Iorgovan a susținut că perioada statului liberal de la sfârșitul sec. XIX - începutul sec. XX a fost de neconceput fără teoria și, mai ales, practica, inclusiv contencioasă, în materia contractelor administrative. Marile echipamente de infrastructură ale Franței din acea perioadă și până la ora actuală sunt strâns legate de teoria contractelor administrative (căile ferate, drumurile, electricitatea, aprovizionarea cu gaze și apă etc.). Pe parcurs, contractele administrative au penetrat și sfera „socialului” (se consideră contract administrativ, de exemplu, convenția dintre Casa națională de asigurare medicală și organizațiile naționale ale medicilor, decizie susținută și de Consiliul de Stat în 1974)⁵.

Până la adoptarea unor acte normative, care au adus o serie de noutăți și până la transpunerea acquis-ului comunitar, determinat de aderarea României la Uniunea Europeană, materia contractelor administrative a fost vitregită de o reglementare proprie. Atenția autorilor de drept administrativ a fost îndreptată în

⁴ Teodorescu, A., *Tratat de drept administrativ*, vol. I, București, 1929, p. 394 și urm.; Rarincescu, C., *Contenciosul administrativ român*, Alcalay, București, 1936; Negulescu, P., *Tratat de drept administrativ*, Institutul de Arte Grafice, București, 1934.

⁵ Guceac Ion, Victor Balmuș, *Originea și dimensiunea conceptului Contract administrativ*, *Revista Națională de Drept*, nr. 1/2009, Chișinău, Republica Moldova, pp. 2-10.

general asupra actelor administrative cu caracter individual, contractele administrative fiind analizate prin prisma doctrinei franceze⁶, cu atât mai mult cu cât legea contenciosului administrativ nr. 29/1990 nu se referea expres la categoria contractelor administrative⁷. Noțiunea s-a regăsit în mod particular în legislația internă în materie administrativă în legile privind serviciile de gospodărire comunală nr. 326/20014, serviciile de transport public local de călători O.G. nr. 86/20015, contractul de concesiune - Legea nr. 219/1996, contractele de parteneriat public-privat⁸, contractele de achiziție publică⁹, în prezent abrogate.

Aceste acte normative, care se raportează în esență la încheierea contractului administrativ sau la regimul juridic al acestuia, au fost adoptate pe fondul lipsei unei reglementări generale a contractului administrativ¹⁰. Unele dintre acestea au avut ca temei chiar reglementările comunitare, a căror transpunere este obligatorie pentru statele membre, cum este cazul O.U.G. nr. 34/2006, care transpune Directiva nr. 2004/18/CE privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de lucrări, de furnizare și de servicii, Directiva nr. 2004/17/CE privind coordonarea procedurilor de achiziție aplicate de entitățile care operează în sectoarele apă, energie, transport și servicii poștale¹¹, Directiva 1989/665/CEE privind coordonarea legilor, regulamentelor și prevederilor administrative referitoare la aplicarea procedurilor de recurs în materie de atribuire a contractelor de furnizare și de lucrări¹² și Directiva 1992/13/CEE privind coordonarea legilor, regulamentelor și prevederilor administrative referitoare la aplicarea regulilor Comunității pentru procedurile de achiziție a entităților care operează în sectoarele apă, energie, transport și telecomunicații¹². Așadar, există reglementări privind contractele speciale administrative fără ca normele interne să prevadă cadrul general, regulile de drept comun în materie.

⁶ Jeze, G., *Les contrats administratifs de l'Etat, des departments, des communes et des établissements publics*, Paris 1927 și *Les Contrats administratifs*, vol V-VI, Paris, 1936; Rouviere, J., *Les contrats administratifs*, Paris, Dalloz, 1930. Pentru doctrina postbelică a se vedea Benoit, F.B., *Le droit administratif français*, Paris, Dalloz, 1968, pp. 605-606 citat în Trăilescu, A., *Drept administrativ*, Curs universitar, Ediția a III-a, Editura C.H. Beck, București, 2008, p. 200.

⁷ Petrescu, R.N., *Drept administrativ*, Cluj Napoca, 2002, p. 300 și urm.; Negoită, A., *Drept administrativ*, București, 1998, p. 173.

⁸ O.G. nr. 16/2002 publicată în Monitorul Oficial nr. 94 din 2 februarie 2002.

⁹ O.U.G. nr. 60/2001 publicată în Monitorul Oficial nr. 241 din 11 mai 2001.

¹⁰ Tabacu A., *Scurte considerații asupra contractului administrativ și asupra procedurilor de control jurisdicțional în materia achizițiilor publice*, *Revista transilvană de Științe Administrative* 1 (23) 2009, pp. 67-88.

¹¹ Directiva 1989/665/CEE privind coordonarea legilor, regulamentelor și prevederilor administrative referitoare la aplicarea procedurilor de recurs în materie de atribuire a contractelor de furnizare și de lucrări.

¹² Directiva 1992/13/CEE privind coordonarea legilor, regulamentelor și prevederilor administrative referitoare la aplicarea regulilor Comunității pentru procedurile de achiziție a entităților care operează în sectoarele apă, energie, transport și telecomunicații.

Mai mult, apariția destul de târzie a reglementării contractelor administrative nu a permis destinatarilor legii să dobândească și să-și însușească o practică administrativă necesară într-o societate democratică, întemeiată pe principiile nediscriminării, transparenței, proporționalității, eficienței utilizării fondurilor publice și asumării răspunderii.

Totodată, se constată că normele în materie au suferit o evoluție sinuoasă¹³, fiind frecvent modificate și, prin invocarea unor argumente de tehnică legislativă, chiar abrogate și înlocuite cu norme similare, respectiv cu reglementări importate din alte state. Lipsa consecvenței în elaborarea actelor normative se răsfrânge permanent asupra practicianului și a justițiabilului, care lipsit de mijloacele juridice necesare instituirii unei practici administrative întemeiată pe principiile sus menționate, nu va putea să evolueze în profesia sa¹⁴. De asemenea, adoptarea unor acte normative de import, care nu se întemeiază pe aceleași realități administrative și economice, nici cel puțin culturale, ca cele care se regăsesc în România și Republica Moldova, nu poate determina schimbarea conduitei individuale și a celei colective, ci atrage dimpotrivă reacții de natură a perturba bunul mers al administrației. Cât privește normele de tehnică legislativă, se constată că frecvent transpunerea unei Directive europene presupune copierea acesteia, fără o reală adaptare, ținând seama de sensul textelor acestora, deseori datorită traducerii deficitare. Se impunea astfel adoptarea unei reglementări generale care să determine noțiunea contractului administrativ sau cel puțin să stabilească un cadru general de încheiere, executare și încetare a acestuia.

Soluția parțială oferită de modificările aduse în legea contenciosului administrativ care definește contractul administrativ, după ce în partea afectată înțelesului unor noțiuni arată că actelor administrative le sunt asimilate contractele administrative, nu reușește să lămurească pe deplin. Codul arată că prin contract administrativ se înțelege acordul de voință cu caracter ba sau multilateral, în care cel puțin o parte este o autoritate publică, prin care se urmărește satisfacerea unui interes public și căruia i se aplică un regim juridic special, de drept administrativ.

În prezent, în România, problematica soluționării litigiilor izvorâte din contractul administrativ este departe de a fi înțeleasă.

În practică instanțele și justițiabilii întâmpină serioase probleme de ordin procedural.

O problemă serioasă, după cum vom argumenta în continuare este și în cazul acțiunilor care au ca obiect contracte administrative în care plângerea prealabilă are semnificația concilierii/medierii ca în cazul litigiilor comerciale, dispozițiile Codului de procedură civilă fiind aplicabile în mod corespunzător.

¹³ Tabacu A., *art. cit.*, pp. 67-88.

¹⁴ Alexandru, I., *Tratat de administrație publică*, Editura Universul Juridic, București, 2008, p. 673.

Astfel, pe de o parte, potrivit dispozițiilor art. 8 alin. (2) teza I al Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004 din România care prevede că: (2) *Instanța de contencios administrativ este competentă să soluționeze litigiile care apar în fazele premergătoare încheierii unui contract administrativ, precum și orice litigii legate de încheierea contractului administrativ, inclusiv litigiile având ca obiect anularea unui contract administrativ.*

În opinia noastră, în cazul litigiilor izvorâte în cazul litigiilor enumerate de art. 8 alin. (2) teza I a, este necesară procedura prealabilă, iar, pe de altă parte constatăm că potrivit tezei a-II-a din acest articol „*Litigiile care decurg din executarea contractelor administrative sunt în competența de soluționare a instanțelor civile de drept comun*”, caz în care, în opinia noastră, procedura prealabilă nu este necesară, urmare a promulgării Legii nr. 212/ 2018. Prin noua formă a art. 7 alin. (6) din lege s-a eliminat trimiterea la procedura concilierii/medierii, plasând plângerea prealabilă având a obiect contracte administrative în contextul regimului de contencios administrativ¹⁵, cu distincțiile decurgând din specificul obiectului litigiilor contractuale supuse noilor reglementări, în speță, distincțiile operate în cadrul art. 8 alin. (2) din Lege.

Eliminarea distincției dintre regimul juridic al obligațiilor civile și cel al obligațiilor comerciale, ca expresie a noii abordări moniste a dreptului civil¹⁶ a fost, în opinia noastră nefericită¹⁷, și dă naștere la situații, cum ar fi aceea în care judecătorul omite din oficiu să-și decline la primul termen de judecată competența material funcțională.

Aspecte privind litigiile comerciale și a celor având ca obiect contracte administrative din România

Efectele eliminării distincției dintre regimul juridic al obligațiilor civile și cel al obligațiilor comerciale pot da, după cum vom argumenta în continuare, pe lângă confuzia în legătură cu interpretarea clauzelor contractelor administrative specifice obligațiilor comerciale în care nu este necesară îndeplinirea procedurii prealabile, constatare care reiese din dispozițiile art. 53 al Legii nr. 101/2016, actualizată, care

¹⁵ Bogasiu Gabriela - Legea contenciosului administrativ comentată și adnotată, Ed. A 4-a, rev. și adăug. - București, Universul Juridic, 2018, p. 130, ISBN 978-606-39-0300-7.

¹⁶ Cârpenaru, Stanciu D., Drept comercial român, Ed. A VII -a, rev. și adăug., București; Universul Juridic, 2007, p. 16.

¹⁷ Mihalescu Constantin, Alexandra Mădălina Vicol „Aspecte privind soluționarea amiabilă prin conciliere sau mediere a litigiilor comerciale și a celor izvorâte din încheierea, executarea sau modificarea contractelor administrative”, în Revista Universul Juridic nr. 4, indice ISSN, București, România, 2022 - <https://www.universuljuridic.ro/aspecte-privind-soluționarea-amiabila-prin-conciliere-sau-medierea-litigiilor-comerciale-si-a-celor-izvorate-din-incheierea-executarea-sau-modificarea-contractelor-administrative/>. (accesat 19.01.2023).

prevăd: „(7) Pentru soluționarea litigiilor prevăzute la alin. (1) nu este necesară parcurgerea unei proceduri prealabile”, dispoziție legală la care face trimitere implicit art. 8 alin. (2) teza a II a Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004 către instanța civilă de drept comun care este secția civilă specializată a tribunalului și care, la rândul ei, face trimitere la Legea nr. 101/2016 actualizată¹⁸ de opt ori până în prezent, și o foarte mare libertate de apreciere a completelor secțiilor de contencios administrativ, în opinia noastră discutabile și cu efecte devastatoare asupra investitorilor privați și parteneri într-un contract administrativ, de a decide unilateral reținerea și soluționarea unei spețe care este de competența secțiilor civile specializate, cu toate că nu a fost îndeplinită procedura prealabilă.

Exemplificativ¹⁹, într-o speță privind un litigiu provenit din executarea unui contract administrativ în care reclamanta a solicitat imperativ completului de contencios administrativ la care a ajuns în împrejurări discutabile dosarul, ca la primul termen de judecată să-și decline competența în favoarea secției civile specializate din cadrul tribunalului, însă instanța ignorând solicitarea pe motiv de reformulare/comasare a cererii reclamantei, a respins, în opinia noastră, în mod vădit și nejustificat solicitarea, în scopul reînțoarcerii acesteia pe calea Regulatorului de competență la același complet (judecător) al secției de contencios administrativ pentru a putea controla soluția.

Într-adevăr, soluția pe calea Regulatorului de competență a fost cea scontată de către prima instanță și cei interesați (reprezentanții instituțiilor publice), dacă avem în vedere previzibila motivare intuită și de reclamantă: „În împrejurările concrete ale cauzei, însă, instanța a apreciat că se impune admiterea excepției și trimiterea cauzei către Secția de Contencios Administrativ și Fiscal din cadrul Tribunalului Suceava nu în considerarea obiectului sau naturii litigiului dedus judecătii, ci în considerarea unor aspecte procedurale în legătură cu momentul invocării excepției... Într-adevăr, potrivit dispozițiilor art. 131 alin. (2) din Codul de procedură civilă: «În mod excepțional, în cazul în care pentru stabilirea competenței sunt necesare lămuriri ori probe suplimentare, judecătorul va pune această chestiune în discuția părților și va acorda un singur termen în acest scop». Însă, în cauza dedusă judecătii amânarea judecătii dispusă la termenul de judecată din 15.12.2022 (în fața instanței de contencios administrativ) **nu s-a dispus în considerarea faptului că instanța ar fi apreciat a fi necesare lămuriri ori probe suplimentare pentru stabilirea competenței.** În același sens, instanța a reținut că notele scrise depuse de către reclamantă la data de 10.02.2023 nu au natura unor «lămuriri ori probe suplimentare» relevante în legătură cu determinarea competenței, ci o comasare (potrivit terminologiei folosite în chiar conținutul notelor) a celor 3 cereri modificatoare a cererii introductive – cereri depuse anterior primului termen de judecată (pentru care

¹⁸ Legea nr. 101/2016. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/178680> (accesat 28.01.2023).

¹⁹ Sentința nr. 6/28 aprilie 2023 a Curții de Apel Suceava – Secția a II civilă, nepublicată.

părțile au fost legal citate). De asemenea, din motivarea soluției de trimitere a cauzei către Secția a II-a civilă nu rezultă că soluția s-a raportat la aspecte reliefate ulterior primului termen de judecată, pe care instanța (inițial) investită nu le-ar fi putut avea în vedere la termenul de judecată din 15.12.2022. Pentru toate aceste considerente, instanța a admis excepția necompetenței materiale procesuale a Secției a II-a civile a Tribunalului Suceava, invocată din oficiu și a trimis Secției de Contencios Administrativ și Fiscal din cadrul Tribunalului Suceava dosarul având ca obiect cererea de chemare în judecată formulată de reclamanta A. W. SRL în contradictoriu cu pârâtele Consiliul Județean Suceava și Regia Autonomă Aeroportul Ștefan cel Mare – Suceava. Constatând ivit conflictul negativ de competență materială procesuală, a dispus trimiterea dosarului spre soluționarea pe calea regulatorului de competență a conflictului negativ de competență către Curtea de Apel Suceava...”.

Curtea a mai reținut: „(1) La primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii, judecătorul este obligat, din oficiu, să verifice și să stabilească dacă instanța sesizată este competentă general, material și teritorial să judece pricina, consemnând în cuprinsul încheierii de ședință temeiurile de drept pentru care constată competența instanței sesizate. Încheierea are caracter interlocutoriu. (2) În mod excepțional, în cazul în care pentru stabilirea competenței sunt necesare lămuriri ori probe suplimentare, judecătorul va pune această chestiune în discuția părților și va acorda un singur termen în acest scop. Așadar, rezultă fără echivoc faptul că momentul procesual la care atât părțile cauzei, cât și judecătorul acesteia, pot invoca excepția necompetenței materiale este primul termen de judecată stabilit în fața primei instanțe, termen la care părțile sunt legal citate și pot pune concluzii. Din această perspectivă a termenului de invocare a excepției de necompetență materială, Curtea constată că Tribunalul Suceava, Secția de Contencios Administrativ și Fiscal a invocat și admis această excepție peste termenul legal prevăzut de art. 130 alin. (2) și art. 131 alin. (1) din Codul de procedură civilă. În fața primei instanțe sesizate cu prezentul litigiu, primul termen cu procedura îndeplinită, la care părțile au putut pune concluzii a fost cel din data de 15 decembrie 2022. La acel termen, prima instanță, deși a constatat procedura legal îndeplinită și faptul că părțile sunt legal citate în fața primei instanțe, nu a stabilit și dacă aceasta era competentă din punct de vedere general, material sau teritorial să judece cauza, conform art. 131 alin.(1) din Codul de procedură civilă. În acest sens, Curtea reține că, în speță, nu este incidentă situația de excepție reglementată de dispozițiile art. 131 alin. (2) din Codul de procedură civilă întrucât, din interpretarea gramaticală a acestor dispoziții legale rezultă cu puterea evidenței că, pentru a opera situația excepțională, corelativ constatării instanței de judecată relativ la necesitatea de lămuriri ori probe suplimentare în vederea stabilirii competenței, se impune ca acest aspect să fie pus în discuția părților și, în consecință, acordarea unui singur termen de judecată în acest scop. În speță, astfel cum reiese din practica încheierii corespunzătoare primului termen de judecată din data de 15.12.2022, instanța, având în vedere că la dosar au fost depuse de către societatea reclamantă 3 cereri de modificare a cererii introductive, ce au solicitări diferite, pentru lămurirea instanței și a celorlalte părți din proces, a pus în vederea reprezentantului legal al societății reclamante să

formuleze în scris, într-o singură cerere, detaliat: obiectul acțiunii, arătarea motivelor de fapt și de drept pe care se întemeiază cererea și arătarea dovezilor pe care se sprijină fiecare capăt de cerere iar, pentru martori, numele, prenumele și adresa acestora. De asemenea, în cuprinsul încheierii, instanța a reținut relativ la excepțiile invocate (printre care nu se identifică și cea privind necompetența, aceasta fiind invocată de instanță din oficiu, ulterior, la următorul termen de judecată) faptul că se va pronunța după ce societatea reclamantă va corecta cererea de chemare în judecată. În acest context, astfel cum reiese din încheierea din data de 15.12.2022, Curtea reține că instanța nu a înțeles să pună în discuția părților eventualele aspecte reglementate la dispozițiile art. 131 alin. (2) din Codul de procedură civilă și nici nu a acordat un termen de judecată în acest scop. Așadar, având în vedere faptul că din încheierea aferentă primului termen de judecată nu rezultă că instanța ar fi întâmpinat dificultăți în stabilirea competenței și care să necesite valorificarea situației excepționale reglementată la dispozițiile art. 131 alin. (2) din Codul de procedură civilă, Curtea notează încălcarea condiționalităților imperative ale art. 130 alin. (2) și art. 131 alin. (1) din Codul de procedură civilă. În acest sens, cu privire la sancțiunea procesuală ce intervine în situația încălcării normelor procesuale referitoare la invocarea excepției de necompetență, Curtea constată incidența în cauză a statuărilor expuse de Înalta Curte de Casație și Justiție în cadrul Recursului în Interesul Legii nr. 31 din 11.11.2019, publicat în Monitorul Oficial nr. 133 din 19.02.2020...".

Recursul²⁰ a fost bineînțeles respins ca nefondat pe motiv că: „Potrivit dispozițiilor art. 135 al. 4 CPC, hotărârea prin care se soluționează conflictul de competență este definitivă.....și nu s-a produs nicio încălcare a dreptului la un proces echitabil, dimpotrivă, respectarea dreptului la un proces echitabil, în special din perspectiva securității raporturilor juridice, impune respectarea hotărârii judecătorești prin care a fost soluționat conflictul de competență...”.

În opinia noastră, această schemă sofisticată de a eluda judecarea litigiilor provenite din executarea contractelor administrative de către secțiile civile specializate ale tribunalelor, este în opinia noastră discutabilă, mai ales că în cazul exemplificat mai sus, constatăm că același complet (judecător) a mai practicat această schemă, în alt dosar, în defavoarea aceleiași reclamante, și de care a profitat aceeași parte (instituție publică).

Un mecanism, o procedură etc., care să apere reclamantul, investitor privat, de aceste scheme practicate de unele instanțe se impune a fi implementate imediat.

Reîntorcerea dosarului în urma soluționării conflictului de competență la același complet (judecător) din cadrul secției de contencios administrativ a tribunalului, fără a i se putea impune acestuia obligația să aplice Legea nr. 101/2016 și/sau regulile și principiile de interpretare ale unui contract comercial derivat din executarea unui contract administrativ²¹, conduce inevitabil, în opinia

²⁰ Decizia nr. 668/20.11.2023 a Curții de Apel Suceava, secția de contencios administrative și fiscal, nepublicată.

²¹ Încheierea nr. 27 din 17.11.2022 a Curții de Apel Suceava – secția a II civilă, nepublicată.

noastră, la o *întărire* suplimentară a puterii de apreciere a judecătorului și la o *scădere* a puterii de apărare a reclamantului, în situația în care acest judecător poate fi vulnerabil la factori subiectivi de natură externă.

Opinia noastră, prin care considerăm că i se garantează reclamantului, parte într-un litigiu provenit din executarea unui contract administrativ, dreptul la un proces echitabil în care să nu existe suspiciuni de apreciere partizană a judecătorului, este ca judecătorul specializat în litigiile de contencios administrativ să judece cauza după regulile de interpretare provenite din dreptul comun.

În acest sens, art. 28 alin. (1) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 – prevede implicit că regulile de interpretare ale unui contract administrativ se completează cu regulile de interpretare provenite din dreptul comun, iar nu invers, cum ar putea aprecia prima instanță de contencios administrativ la reîntoarcerea dosarului.

Astfel, potrivit acestui articol - Completarea cu dreptul comun: (1) *Dispozițiile prezentei legi se completează cu prevederile Codului de procedură civilă, în măsura în care nu sunt incompatibile cu specificul raporturilor de autoritate dintre autoritățile publice, pe de o parte, și persoanele vătămate în drepturile sau interesele lor legitime, pe de altă parte, precum și cu procedura reglementată de prezenta lege. Compatibilitatea aplicării unor norme ale Codului de procedură civilă se stabilește de instanță, cu prilejul soluționării excepțiilor.*

Mai mult, dacă acțiunea a fost formulată pentru a fi înregistrată la secția civilă specializată a tribunalului și s-a achitat taxa judiciară de timbru de 450 lei aferentă și stabilită în baza art. 56 alin. (2) din Legea nr. 101/2016, **lege specială** care, potrivit dispozițiilor art. 68, prevede că: *Dispozițiile prezentei legi se completează cu prevederile Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările și completările ulterioare, ale Legii nr. 134/2010, republicată, cu modificările ulterioare, și cu cele ale Legii nr. 287/2009, republicată, cu modificările ulterioare, în măsura în care prevederile acestora din urmă nu sunt contrare, ar trebui ca dosarul să fie repartizat direct acestei secții.*

În același timp este incident principiul de drept *Specialia generalibus derogant*, care este un principiu juridic care implică faptul că norma specială e cea care derogă de la norma generală și că norma specială este de strictă interpretare la cazul respectiv.

Mai mult, o normă generală nu poate înlătura de la aplicare o normă specială.

Deoarece norma generală reprezintă situația de drept comun, iar norma specială constituie excepția, trebuie respectate două reguli:

- norma specială derogă de la norma generală - *specialia generalibus derogant*,

- norma generală nu derogă de la norma specială - *generalia specialibus non derogant*. Fiind derogatorie de la norma generală, rezultă că norma specială se aplică ori de câte ori ne găsim în fața unui caz ce intră sub incidența prevederilor sale, deci norma specială se aplică prioritar față de norma generală, chiar și atunci când norma specială este mai veche decât norma generală.

Or, respectarea principiului de drept *Specialia generalibus derogant*, aplicabil în virtutea Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004 și a Legii nr. 101/2016, reprezintă, în opinia noastră, respectarea cu prioritate a principiului cu forță juridică superioară și anume a principiului legalității care interesează ordinea publică.

Legiuitorul a avut intenția de a crea acest mecanism juridic pentru a ușura și soluționa litigiile cu celeritate, iar nu de a se profita de slăbiciunile lui în scopul de a avea o parte, de regulă o instituție publică condusă pe criterii politice și pentru clientela sa politică din consiliile de administrație ale entităților juridice din subordine.

De slăbiciunea acestui mecanism juridic argumentat mai sus, pot profita îndeosebi grupurile de interese constituite după anii 1990, de regulă, în jurul unor lideri politici populiști și puternici (baroni locali) care controlează comunitatea mai ales în județele sărace și cu o industrie locală anihilată tot de aceleași grupuri. Aceștia profită de faptul că zona controlată nu mai are industrie, iar forța de muncă calificată este plecată în străinătate etc. În aceste grupuri care controlează comunitatea pot fi cooptați cu succes conducători de instituții publice, precum și magistrați, cum a fi și cei care soluționează litigii provenite din executarea unui contract administrativ și care pot da soluții în funcție de interesele acestor grupuri prin utilizarea mecanismelor juridice menționate mai sus.

În altă ordine de idei, potrivit Ghidului informativ despre protecția drepturilor omului realizat de Consiliul Europei în conformitate și cu jurisprudența comunitară²² articolul 6 se bucură de autonomie semnificativă în configurația dreptului intern al Statelor Contractante, inclusiv în cadrul prevederilor sale de bază, precum și în cele procedurale (Khan c. Regatului Unit, §§34-40), iar acesta trebuie interpretat în contextul situației actuale, ținând cont de condițiile economice și sociale predominante; cunoscut, de asemenea, sub numele de conceptul „Convenției ca un organism viu” (Marckx c. Belgiei, §41).

Transpus în prezumtiva situație menționată mai sus, incidența articolului 6 din Convenție presupune examinarea corectitudinii procedurilor aplicate în ansamblu – și anume ținând cont de toate etapele și oportunitățile acordate unui reclamant – dar nu presupune evaluarea unui defect de procedură izolat în sine.

Potrivit acestui Ghid, principala diferență între cerința de „echitate” și toate celelalte elemente ale articolului 6 constituie faptul că acoperă acțiunea ca un tot întreg, iar problema dacă o persoană a avut parte de un proces „echitabil” este privită în ansamblu prin analiza cumulativă a tuturor etapelor, nu doar prin

²² https://e-justice.europa.eu/563/RO/part_i_protecting_fundamental_rights_within_the_european_union.

prisma unui incident particular sau a unei greșeli de procedură; ca urmare, neajunsurile la un nivel pot fi depistate la o etapă ulterioară (Monnell și Morris c. Regatului Unit, §§55-70).

Noțiunea de „echitate” potrivit Ghidului este de asemenea autonomă față de modalitatea prin care procedurile interne interpretează o încălcare a normelor și codurilor relevante (Khan, §§34-40), rezultând că o greșeală de procedură care provoacă o încălcare a procedurii interne - chiar și una flagrantă - nu poate, în sine, cauza un proces „inechitabil” (Gäfgen c. Germaniei [CG], §§162-188); și, vice-versa, o încălcare în temeiul articolului 6 poate fi depistată chiar și în cazul în care legislația națională respectată aceste prevederi.

Pe de altă parte, în cazul mai degrabă excepțional Barberà, Messegué și Jabardo c. Spaniei (§§67-89), procedurile interne au fost declarate inechitabile din cauza efectului cumulativ al greșelilor de procedură - în pofida faptului că fiecare greșeală, în mod separat, nu ar fi convins Curtea că acțiunea a fost „inechitabilă”.

Aspecte privind litigiile având ca obiect contracte administrative din Republica Moldova

Republica Moldova²³ a depus o cerere de aderare la UE în martie 2022 și i s-a acordat statutul de țară candidată în iunie 2022, iar în decembrie 2023, liderii UE au decis să deschidă negocierile de aderare. Ne reamintim că în acest scop a fost se pregătită la Chișinău reuniunea Comunității Politice Europene din 1 iunie 2023²⁴ la care au participat 47 de șefi de stat și de guvern, precum și conducătorii Uniunii Europene unde au pus în discuție eforturile comune pentru pace, în contextul războiului din Ucraina și al crizelor conexe, apărarea democrației, consolidarea securității energetice și reziliența statelor europene, unde cum era de așteptat, Republicii Moldova să i s-a oferit șansa de a demara efectiv procedurile de aderare²⁵. Plecând de la îndemnul președintelui Consiliului European, Charles Michel, de a continua eforturile asumate și necesare în vederea aderării la Uniunea Europeană și importanța implementării celor 9 pași pe care Republica Moldova s-a angajat să-i parcurgă în vederea aderării și, în special, reforma sistemului judiciar, lupta împotriva corupției și depolitizarea instituțiilor de stat, constatăm că acest îndemn converge către ideea de a armoniza și legislația aferentă relațiilor dintre

²³ <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/enlargement/moldova/#:~:text=Republica%20Moldova%20a%20depus%20o,s%C4%83%20deschid%C4%83%20negocierile%20de%20aderare>.

²⁴ Vicol Alexandra Mădălina - *Aspecte specifice contractelor administrative în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană* - Conferința „Educația și cercetarea în învățământul superior: realități și perspective”, Chișinău, Moldova, 1-2 iulie 2022 - https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/183500.

²⁵ Ibidem.

instituțiile statului și particulari, persoane fizice și juridice, în speță, relațiile comerciale și soluționarea litigiilor ce provin din executarea contractelor administrative ce țin de Legea contenciosului administrativ nr. 793 din 10.02.2000²⁶ și Codul administrativ nr. 116/2018²⁷.

În același timp, potrivit autorilor moldoveni Ion Guceac și Victor Balmuș²⁸, teoriile care guvernează contractele administrative din România sunt valabile și pentru Republica Moldova, „deoarece doar după consacarea în art. 1, 2 ale Legii cu privire la proprietate, nr.459 din 22.01.91, iar mai apoi în art. 9 și 126 ale Constituției Republicii Moldova, adoptate la 29 iulie 1994, a proprietății publice și private, a asigurării de către stat a administrării „proprietății publice ce-i aparține, în condițiile legii și inviolabilității „investițiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine”, în Republica Moldova a început o etapă nouă de dezvoltare a teoriei contractelor publice și civile²⁹.

În cazul Republicii Moldova³⁰, teoriile care guvernează contractele administrative din România, precum și principiile după care se implementează aceste contracte, sunt asemănătoare.

Pentru o analiză pertinentă a procedurii soluționării litigiilor din materia contenciosului administrativ din Republica Moldova avem în vedere ca pe viitor acestea să fie analizate și/sau armonizate în concordanță cu Recomandarea Comitetului de miniștri al Consiliului Europei nr. 9/2001 privind modurile alternative de soluționare a litigiilor între autoritățile administrative și persoanele fizice - arbitraj, mediere, conciliere³¹, Legea nr. 793/2000 contenciosului administrativ din Republica Moldova, Codul administrativ al Republicii Moldova, Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 din România³² și art. 30 din legea medierii³³ referitoare la litigiile de contencios administrativ care prevede: „(1) În litigiile izvorâte din raporturile de contencios administrativ, dispozițiile prezentei legi se aplică în măsura în care nu contravin legislației care reglementează negocierea tranzacțiilor

²⁶ Legea contenciosului administrativ nr.793 din 10.02.2000 din Republica Moldova https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112184&lang=ro (accesat 26.01.2023).

²⁷ Codul administrativ al Republicii Moldova nr.116/2018 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132907&lang=ro# (accesat 19.01.2023).

²⁸ Guceac Ion, Victor Balmuș, Originea și dimensiunea conceptului Contract administrativ, Revista Națională de Drept, nr. 1/2009, Chișinău, Republica Moldova, pp. 2-10.

²⁹ Ibidem, pp. 2-10.

³⁰ Ibidem, pp. 2-10.

³¹ Vicol Alexandra Mădălina - *Aspecte specifice contractelor administrative în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană* - Conferința „Educația și cercetarea în învățământul superior: realități și perspective”, Chișinău, Moldova, 1-2 iulie 2022 - https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/183500.

³² Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 din România. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/57426> (accesat 30.01.2023).

³³ Legea R.M. cu privire la mediere, nr. 137 din 03.07.2015. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr. 224-233.

cu participarea persoanelor juridice de drept public și condițiile de încheiere a acestor tranzacții.

(2) *Autoritățile publice și organizațiile de mediere care organizează serviciile de mediere în domeniul litigiilor de contencios administrativ pot stabili criterii suplimentare privind calificarea mediatorilor care urmează a fi antrenați în medierea acestor litigii și pot aproba liste de mediatori”.*

Art. 14 alin. (1) și (2) din Legea nr. 793/2000 a contenciosului administrativ impune ca:

„(1) *Persoana care se consideră vătămată într-un drept al său, recunoscut de lege, printr-un act administrativ va solicita, printr-o cerere prealabilă, autorității publice emitente, în termen de 30 de zile de la data comunicării actului, revocarea, în tot sau în parte, a acestuia, în cazul în care legea nu dispune altfel.*

(2) *În cazul în care organul emitent are un organ ierarhic superior, cererea prealabilă poate fi adresată, la alegerea petiționarului, fie organului emitent, fie organului ierarhic superior dacă legislația nu prevede altfel”, iar dacă în litigiile izvorâte din raporturile de contencios administrativ se găsesc situații care nu contravin legislației care reglementează negocierea și încheierea tranzacțiilor cu participarea persoanelor de drept public, atunci este posibil arbitrajul, concilierea și medierea.*

Așadar, în primul rând, legislația actuală în materia contractelor administrative³⁴ nu expune în mod explicit posibilitatea părților de a apela la una din formele de soluționare amiabilă a unui litigiu provenit din executarea unui contract administrativ așa cum ni se prezintă prin punctele 8-13 din Recomandarea Comitetului de miniștri al Consiliului Europei nr. 9/2001 privind modurile alternative de soluționare a litigiilor între autoritățile administrative și persoanele fizice – arbitraj, mediere, conciliere, și, în care ni se trasează liniile directe ale acestei proceduri: „pct. 8. *Având în vedere că principalele avantaje ale căilor alternative de soluționare a litigiilor administrative constau, în funcție de caz, în: proceduri mai simple și mai flexibile care sunt mai rapide și mai puțin costisitoare, rezolvarea pe cale amiabilă, implicarea unor specialiști, recurgerea la principiul echității și nu doar la litera legii, precum și o mai mare discreție;*

9. *Luând așadar în considerare, acolo unde este cazul, posibilitatea soluționării litigiilor administrative prin intermediul altor mijloace decât prin recurgerea la instanțele de judecată;*

10. *Ținând seama de faptul că folosirea unor căi alternative nu trebuie să servească autorităților administrative sau persoanelor private ca mijloc de a se sustrage obligațiilor lor sau de a încălca principiul legalității;*

³⁴ Vicol Alexandra Mădălina, *Considerations regarding the object of the judicial action in order to resolve disputes arising from execution of administrative contracts*, Revista Supremația Dreptului, nr. 2, 2022. <http://uspee.md/wp-content/uploads/2023/06/Vicol.pdf>.

11. Având în vedere că, în toate cazurile, căile alternative trebuie să permită un control din partea instanțelor de judecată, întrucât acesta reprezintă ultima garanție atât pentru drepturile celui care apelează la administrație, cât și pentru cele ale organului administrativ;

12. Având în vedere că modalitățile alternative de soluționare a litigiilor trebuie să respecte principiile egalității și imparțialității, precum și drepturile părților;

13. Recomandă ca guvernele statelor membre să promoveze utilizarea căilor alternative de soluționare a litigiilor dintre autoritățile administrative și persoanele private urmând, în legislație și în practică, principiile ce se regăsesc în anexa prezentei recomandări.

În al doilea rând, Anexa la această Recomandare detaliază trăsăturile specifice fiecărei metode alternative de soluționare amiabilă referitoare la conciliere, mediere și tranzacție.

Nu în ultimul rând trebuie să ținem cont și de faptul că, „*lupta cu corupția și depolitizarea instituțiilor de stat*”, ca sarcină exprimată de președintele Consiliului European, Charles Michel, nu are sorti de reușită decât dacă aparatul birocratic se profesionalizează și nu este subordonat factorului politic.

Fondurile europene aferente implementării și armonizării legislației aferente, cu consecința îmbunătățirii nivelului de trai al oamenilor, nu ar trebui risipiți pe proceduri inutile și costisitoare atât timp cât este posibilă o mai bună comunicare între autoritatea publică și cetățeni, iar în cazul soluționării litigiilor provenite din executarea contractelor administrative prin procedura arbitrajului, concilierii și medierii cu implicarea specialiștilor autorizați și acreditați, în condiții legii, în aceste domenii specifice.

A nu acționa în acest mod, lipsa de reformă reală în autoritățile publice va fi suplinită prin neîncrederea cetățenilor și/sau împovărarea fără o fundamentare reală a micului întreprinzător, parte a unui contract administrativ.

Merită reținut și faptul că România ca prim stat care a recunoscut independența Republicii Moldova și care s-a angajat să o sprijine în mod constant și activ, atât prin eforturi diplomatice, cât și prin asistență concretă, în scopul parcurgerii ireversibile a traseului european, s-a angajat, totodată, să-i acorde și asistență la crearea de instituții democratice compatibile cu exigențele impuse de legislația europeană sau de instituții tranzitorii cu perspectiva unei armonizări treptate, în măsura în care realitatea o va permite³⁵.

Altfel spus, nu este de dorit ca neajunsurile provenite din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 din România, să fie exportate în legislația Republicii Moldova.

Așadar, din aceste rațiuni, consolidarea instituției contractului administrativ din România ajută și la consolidarea instituției contractului administrativ din Republica Moldova.

³⁵ Mihalescu Constantin, *Aspecte de drept comparat privind medierea în Republica Moldova, în spațiul european și SUA*, Revista Universul Juridic nr. 6, iunie 2021, pp. 62-80, București, România.

Concluzii

Pentru o mai bună contracarare a fenomenului de criză economică care a cuprins întreaga lume ca urmare a războiului din Ucraina, a penuriei de materii prime, a crizei alimentare, a pandemiei, a sistării ajutoarelor de stat la nivelul UE datorită pandemiei, ajutoare care au depășit anul trecut 1700 miliarde de euro, ar trebui litigiile provenite din executarea contractelor administrative să fie soluționate, în principal, pe cale amiabilă ca procedură obligatorie după modelul Italiei de contracarare a crizei economice din anul 2008, iar prin intermediul instanței, odată cu reîntoarcerea dosarului în urma soluționării conflictului de competență la același complet (judecător) din cadrul secției de contencios administrativ a tribunalului, să i să poată impune acestuia obligația să aplice Legea nr. 101/2016 și/sau regulile și principiile de interpretare ale unui contract comercial derivat din executarea unui contract administrativ³⁶.

De lege ferenda, legiuitorul moldovean ar putea analiza un proiect de lege inspirat din Recomandarea Comitetului de miniștri al Consiliului Europei nr. 9/2001 și să dispună ca soluționarea litigiilor provenite din executarea contractelor administrative să parcurgă obligatoriu o procedură amiabilă indicată în Recomandare, iar instanța de contencios administrativ ar putea respinge cererea ca inadmisibilă dacă nu a fost făcută această procedură prealabilă, adică încercarea de soluționare a litigiului prin arbitraj, conciliere sau mediere, întrucât, pot exista situații în care părțile pot comunica și detensiona singure, instantaneu, orice conflict.

BIBLIOGRAFIE

1. Alexandru, I., *Tratat de administrație publică*, Editura Universul Juridic, București, 2008.
2. Bogasiu Gabriela – *Legea contenciosului administrativ comentată și adnotată*, Ed. A 4-a, rev. și adăug. – București, Universul Juridic, 2018, ISBN 978-606-39-0300-7.
3. Cărpenaru, Stanciu D, *Drept comercial român*, Ed. A VII –a, rev. și adăug., București; Universul Juridic, 2007.
4. *Codul administrativ al Republicii Moldova nr.116/2018* https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132907&lang=ro# (accesat 19.01.2023).
5. Consiliul de Mediere <https://mediere.gov.md/ro/content/grupul-consultativ-de-lucru-domeniul-medierii-discutat-cu-privire-la-oportunitatile-de>.
6. Decizia nr.668/20.11.2023 a Curții de Apel Suceava, secția de contencios administrative și fiscal, nepublicată.

³⁶ Încheierea nr. 27 din 17.11.2022 a Curții de Apel Suceava – secția a II civilă, nepublicată.

7. Directiva 1989/665/CEE privind coordonarea legilor, regulamentelor și prevederilor administrative referitoare la aplicarea procedurilor de recurs în materie de atribuire a contractelor de furnizare și de lucrări.

8. Directiva 1992/13/CEE privind coordonarea legilor, regulamentelor și prevederilor administrative referitoare la aplicarea regulilor Comunității pentru procedurile de achiziție a entităților care operează în sectoarele apă, energie, transport și telecomunicații.

9. Guceac Ion, Victor Balmuș, Originea și dimensiunea conceptului Contract administrativ, Revista Națională de Drept, nr. 1/2009, Chișinău, Republica Moldova.

10. Încheierea nr. 27 din 17.11.2022 a Curții de Apel Suceava – secția a II civilă, nepublicată.

11. Jeze, G., Les contrats administratifs de l'Etat, des departments, des communes et des etablissements publics, Paris 1927 și Les Contrats administratifs, vol V-VI, Paris, 1936; Rouviere, J., Les contrats administratifs, Paris, Dalloz, 1930. Pentru doctrina postbelică a se vedea Benoit, F.B., Le droit administratif francais, Paris, Dalloz, 1968, pp. 605-606, citat în Trăilescu, A., Drept administrativ, Curs universitar, Ediția a III-a, Editura C.H. Beck, București, 2008.

12. Jurnalul Oficial al Comunităților Europene (JOCE) nr. L395 din 30 decembrie 1989.

13. Jurnalul Oficial al Comunităților Europene (JOCE) nr. L76 din 23 martie 1992.

14. Legea R.M. cu privire la mediere, nr.137 din 03.07.2015. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr. 224-233.

15. Legea nr. 101/2016 <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/178680> (accesat 28.01.2023).

16. Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 din România <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/57426> (accesat 30.01.2023).

17. Legea contenciosului administrativ nr.793 din 10.02.2000 din Republica Moldova https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112184&lang=ro (accesat 26.01.2023).

18. Mihalescu Constantin, *Aspecte de drept comparat privind medierea în Republica Moldova, în spațiul european și SUA*, Revista Universul Juridic nr.6, iunie 2021, București, România.

19. Mihalescu Constantin, Alexandra Mădălina Vicol „*Aspecte privind soluționarea amiabilă prin conciliere sau mediere a litigiilor comerciale și a celor izvorâte din încheierea, executarea sau modificarea contractelor administrative*”, în Revista Universul Juridic nr.4, indice ISSN, București, România, 2022 - <https://www.universuljuridic.ro/aspecte-privind-solutionarea-amiabila-prin-conciliere-sau-mediere-a-litigiilor-comerciale-si-a-celor-izvorate-din-incheierea-executarea-sau-modificarea-contractelor-administrative/>. (accesat 19.01.2023).

20. Mihalescu Constantin, Considerații privind soluționarea litigiilor provenite din executarea contractelor administrative din România și din Republica Moldova, *Revista Universul Juridic* nr. 2/2023.

21. O.G. nr. 16/2002 publicată în *Monitorul Oficial* nr. 94 din 2 februarie 2002.

22. O.U.G. nr. 60/2001 publicată în *Monitorul Oficial* nr. 241 din 11 mai 2001.

23. Petrescu, R.N., *Drept administrativ*, Cluj Napoca, 2002, p. 300 și urm.; Negoită, A., *Drept administrativ*, București, 1998, p. 173.

24. Puie Oliviu, *Contractele administrative în contextul Noului Cod civil și al Noului Cod de procedură civilă*, București, Ed. Universul Juridic, 2014, ISBN 978-606-673-357.

25. Sentința nr.6/28 aprilie 2023 a Curții de Apel Suceava – Secția a II civilă, nepublicată.

26. Tabacu A., Scurte considerații asupra contractului administrativ și asupra procedurilor de control jurisdicțional în materia achizițiilor publice, *Revista transilvană de Științe Administrative* 1 (23) 2009.

27. Teodorescu, A., *Tratat de drept administrativ*, vol. I, București, 1929, p. 394 și urm.; Rarincescu, C., *Contenciosul administrativ român*, Alcalay, București, 1936; Negulescu, P., *Tratat de drept administrativ*, Institutul de Arte Grafice, București, 1934.

28. Recomandarea Comitetului de miniștri al Consiliului Europei nr. 9/2001 <https://rm.coe.int/16805e2b3f>.

29. Vicol Alexandra Mădălina, *Considerations regarding the object of the judicial action in order to resolve disputes arising from execution of administrative contracts*, *Revista Supremația Dreptului*, nr. 2, 2022. <http://uspee.md/wp-content/uploads/2023/06/Vicol.pdf>.

30. Vicol Alexandra Mădălina - *Aspecte specifice contractelor administrative în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană - Conferința „Educația și cercetarea în învățământul superior: realități și perspective”*, Chișinău, Moldova, 1-2 iulie 2022 - https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/183500.

Internet

1. https://e-justice.europa.eu/563/RO/part_i__protecting_fundamental_rights_within_the_european_union.

2. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/enlargement/moldova/#:~:text=Republica%20Moldova%20a%20depus%20o,s%C4%83%20deschid%C4%83%20negocierile%20de%20aderare>.